

ЗАХИСТ ДИСЕРТАЦІЙ

2009 року за спеціальністю 27.00.02 – Документознавство, архівознавство відбувся захист низки дисертацій

У Національній бібліотеці України ім. В. І. Вернадського

Примак Алла Федорівна захистила кандидатську дисертацію на тему *“Архівна спадщина М.Ф. Біляшівського (1867-1926): склад, зміст та історико-культурна значущість”*.

Науковий керівник – Ківшар Таїсія Іванівна, доктор історичних наук, професор.

Офіційні опоненти – Папакін Георгій Володимирович, доктор історичних наук; Лутовинова Валентина Іванівна, кандидат історичних наук, доцент.

Дисертація присвячена дослідженню архівної спадщини академіка Української академії наук (1919) Миколи Федотовича Біляшівського (1867-1926), аналізу його наукової та публіцистичної спадщини. Особлива увага приділена структурі, змісту, реконструкції архівної спадщини академіка. На основі архівних матеріалів та документів визначені основні напрями наукової та творчої діяльності вченого, проаналізовано його внесок у розробку питань історико-культурної спадщини українського народу, становлення видавничої справи та видання цінних історичних джерел.

В Українському науково-дослідному інституті архівної справи та документознавства

Леміш Наталія Олександрівна захистила кандидатську дисертацію на тему *“Організація діловодства в органах державної влади Чернігівської губернії (1802-1856)”*.

Науковий керівник – Кулешов Сергій Гергійович, доктор історичних наук, професор.

Офіційні опоненти – Папакін Георгій Володимирович, доктор історичних наук; Клименко Тетяна Анатоліївна, кандидат історичних наук.

Дисертацію присвячено дослідженню організації діловодства в органах державної влади Чернігівської губернії в першій половині XIX ст. На підставі всебічного аналізу наукової літератури, нормативної бази щодо забезпечення організації діловодства, та службової документації, збереженої у фондах Державного архіву Чернігівської області, охарактеризовано зміст організації діловодства в адміністративних установах Чернігівської губернії першої половини XIX ст. Проаналізовано видові групи управлінських документів, їх структуру, склад реквізитів, способи упорядкування. Виявлено службові документи, що використовувалися лише в регіоні з генерал-губернаторською формою керування. Визначено структуру Канцелярії чернігівського цивільного губернатора та Чернігівського губернського правління, розкрито порядок організації діловодства в них. Виявлено специфічні функції адміністративних установ Чернігівської губернії, характерні лише для цього регіону.

У Національній академії керівних кадрів культури і мистецтв

Кравцова Олена Анатоліївна захистила кандидатську дисертацію на тему *“Архівний портал ЮНЕСКО: засади створення, структура, інформаційний ресурс”*.

Науковий керівник – Слободяник Михайло Семенович, доктор історичних наук, професор.

Офіційні опоненти – Дубровіна Любов Андріївна, член-кореспондент НАН України, доктор історичних наук, професор; Кириленко Олександр Григорович, кандидат історичних наук.

У дисертації досліджено роль та значення архівного порталу ЮНЕСКО як міжнародної архівної інформаційної системи, покликаної виконувати функції розвитку архівної справи та документознавства в контексті функцій та завдань ЮНЕСКО щодо поширення знань та обміну інформацією в науці, культурі, освіті.

Розглянуто основні принципи, функції та етапи становлення ЮНЕСКО, зміни пріоритетів у її діяльності в період інформаційного суспільства та суспільства знань;

діяльність Національної комісії України у справах ЮНЕСКО та її веб-ресурси. Охарактеризовано програми ЮНЕСКО зі створення та розвитку веб-порталу як мережевого ресурсу; інформаційно-бібліографічні та документальні ресурси, продюзовані ЮНЕСКО і накопичені в її бібліотеці та архіві у вигляді веб-ресурсів. Проаналізовано інформаційну структуру, змістовне наповнення архівного порталу ЮНЕСКО як багатоаспектного інформаційного джерела. З'ясовано роль ЮНЕСКО у формуванні міжнародних засад розвитку архівної діяльності.

Політова Олена Аркадіївна захистила кандидатську дисертацію на тему: *“Вторинна документальна інформація з історії України в бібліографічних посібниках і архівних довідниках 90-х років XX століття – початку XXI століття”*.

Науковий керівник – Виноградова Олена Борисівна, кандидат історичних наук, доцент.

Офіційні опоненти – Омельчук Володимир Юхимович, доктор історичних наук, професор; Зворський Сергій Леонідович, кандидат історичних наук.

Дисертація присвячена дослідженню вторинної документальної інформації з історії України в бібліографічних посібниках і архівних довідниках періоду 90-х рр. XX ст. – поч. XXI ст.

Проаналізовано стан дослідження теми вторинної документальної інформації з історії України, розглянуто методологічні засади, понятійний апарат та джерельну базу дослідження. Розкрито усталену в Україні систему бібліографічного відображення вторинної документальної інформації, вивчено динаміку та сучасні тенденції в процесі поточного і ретроспективного висвітлення документального потоку з історії України, стан формування системи архівної інформації. На основі самостійно створеної бази даних про бібліографічні посібники та архівні довідники періоду 90-х рр. XX ст. – поч. XXI ст. проаналізовано внесок бібліотек, архівів, музеїв, наукових і науково-дослідних установ історичної галузі у формування жанрово-видового та тематичного спектра вторинної документальної інформації з вітчизняної історії. Визначено сучасні тенденції в удосконаленні вторинної документальної інформації з історії України в бібліографічних посібниках і архівних довідниках, запропоновано модель її функціонування в даному джерельному комплексі.

2009 року за спеціальністю **27.00.03** – Книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство відбувся захист низки дисертацій

У Національній бібліотеці України імені В.І. Вернадського

Мишук Сергій Миколайович захистив докторську дисертацію на тему *“Історико-кодикографічні та бібліографічні дослідження рукописно-книжної спадщини України (друга половина XIX – 30-ті роки XX століття)”*.

Офіційні опоненти – Ковальчук Галина Іванівна, доктор історичних наук, професор; Войцехівська Ірина Нінелівна, доктор історичних наук, професор; Непомнящий Андрій Анатолійович, доктор історичних наук, професор.

Досліджено процеси формування теоретичних та практичних засад кодикографії (описування рукописних книг) та бібліографічного описування стародруків у період збирання, реєстрації, камерального описування рукописної спадщини, формування історико-книгознавчих засад її наукових досліджень, що розгорталися на території України, яка перебувала у складі Російської та Австро-Угорської імперій.

Виділено чотири етапи розвитку опису наукових досліджень від загально-реєстраційного до науково-джерелознавчого, що відзначили формування теоретико-методологічних засад книгознавства. Визначено кілька підходів до стану наукової каталогізації рукописних книг та стародруків у цей період та типи наукового опису. Визначено центральні та регіональні наукові центри збирання та дослідження книги, їхній внесок у процес збирання, наукове описування, залучення до наукового обігу книжної

спадщини. Проведено бібліографічну реконструкцію складу наукових праць у галузі кодикографії та бібліографії стародруків.

Афанасенко Олена Миколаївна захистила кандидатську дисертацію на тему *“Система книгорозповсюдження в Україні в умовах інтеграції соціокомунікаційного простору”*.

Науковий керівник – Низовий Микола Андрійович, доктор педагогічних наук, професор.

Офіційні опоненти – Лосієвський Ігор Якович, доктор філологічних наук; Загуменна Віра Вікторівна, кандидат педагогічних наук, професор.

Дисертацію присвячено розробці теоретико-організаційних засад удосконалення системи книгорозповсюдження в Україні в умовах інтеграції соціокомунікаційного простору. Узагальнено сучасний стан розвитку системи книгорозповсюдження в Україні. Визначено механізми правового регулювання книготорговельної галузі. Обґрунтовано, що напрямами оптимізації системи книгорозповсюдження є: удосконалення нормативно-правової бази; впровадження технологій маркетингу, франчайзингу, логістики; розробка заходів щодо підвищення читацької активності населення; налагодження інформаційного обміну та комунікації з іншими соціокомунікаційними структурами; фахове вдосконалення знань, умінь і навичок сучасних кадрів. Запропонована концептуальна модель системи книгорозповсюдження.

Калмикова Марина Михайлівна захистила кандидатську дисертацію на тему *“Особові книжкові зібрання у фондах Наукової бібліотеки Таврійського національного університету імені В.І.Вернадського (1918-1941): історія формування та зміст”*.

Науковий керівник – Непомнящий Андрій Анатолійович, доктор історичних наук, професор.

Офіційні опоненти – Ковальчук Галина Іванівна, доктор історичних наук, професор; Геращенко Михайло Васильович, кандидат педагогічних наук, професор.

Дисертація присвячена історії формування фондів наукової бібліотеки Таврійського університету ім. В. І. Вернадського.

Дисертація є першим комплексним дослідженням з історії формування вишівської бібліотеки. Розглянуто етапи формування бібліотеки: створення кабінетних бібліотек і участь у цьому викладачів Таврійського університету (М.М. Бунге, В.І. Вернадський, П.А. Двойченко, М.М. Крилов, М.І. Кузнецов, А.І. Маркевич, І.І. Тихоновський та ін.); формування Академічної бібліотеки. У дисертації розглянуто п'ять особових книжкових зібрань, що поступили до фонду бібліотеки вишу протягом 1918-20-х рр. XX ст. Це дворянські книжкові колекції Воронових, В.С. Потапова, О.М. Крицького; книжкові зібрання професорів Таврійського університету Р.І. Гельвіга, А.І. Маркевича та М.О. Тихомандрицького; частина унікальної бібліотеки видатного діяча науки Т.І. В'яземського. Встановлено шляхи комплектування приватних зібрань, відтворено склад цих бібліотек, описано найцінніші документи. Виявлено й атрибутовано численні автографи та екслібриси.

Качур Ірина Богданівна захистила кандидатську дисертацію на тему: *“Французька книга в Галичині у другій половині XVIII століття: видавничий репертуар, розповсюдження та рецепція”*.

Науковий керівник – Ковальчук Галина Іванівна, доктор історичних наук, професор.

Офіційні опоненти – Омельчук Володимир Юхимович, доктор історичних наук, професор; Полевщикова Олена Вікторівна, кандидат історичних наук.

У дисертації вперше здійснено комплексний аналіз усіх елементів комунікаційного процесу французької книги в Галичині у другій половині XVIII ст., визначено суспільну функцію, яку вона виконувала на етапі становлення видавничого репертуару, книгарського посередництва, бібліотечного обігу та читацького сприйняття. Усебічно розкриваються

умови та особливості функціонування французької книги, аналізується репертуар французьких видань, надрукованих у львівських друкарнях у досліджуваний період, частина яких залучається до наукового обігу вперше. На основі історико-книгознавчого та бібліографічного аналізу книготорговельних каталогів визначено превалююче місце оригінальної та перекладної французької книги на галицькому книжковому ринку в останній чверті XVIII ст. Досліджено історію надходження та побутування французьких видань у складі галицьких приватних та інституційних книгозбірень, встановлено коло, науково-культурні зв'язки їхніх власників, переваги, мотиви та принципи колекціонування.

Сасенко Людмила Іванівна захистила кандидатську дисертацію на тему *“Видавнича діяльність української діаспори в Австралії (1948 -2008 рр.)”*.

Науковий керівник – Добко Тетяна Василівна, кандидат історичних наук, старший науковий співробітник.

Офіційні опоненти – Омельчук Володимир Юхимович, доктор історичних наук, професор; Виноградова Олена Борисівна, кандидат історичних наук, доцент.

Дисертація присвячена комплексному аналізу видавничої діяльності української діаспори Австралії. Визначено основні чинники, що впливали на розвиток видавничої справи осередків українського поселення в Австралії. Проведено бібліографічну реконструкцію і систематизовано основні складові книговидавничого репертуару, розкрито його зв'язок з національною культурою, просвітницькою діяльністю. Узагальнено досвід видавничої діяльності та виявлено провідні напрями тематико-типологічного аналізу видавничої діяльності осередків української діаспори. Особливу увагу приділено вивченню діяльності українських громадських організацій у галузі розвитку книговидавничої справи. Виявлено внесок науковців, громадсько-політичних та культурно-освітніх діячів у розвиток книговидання.

2010 року за спеціальністю 27.00.02 – Документознавство, архівознавство відбувся захист низки дисертацій

У Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського

Бездрабко Валентина Василівна захистила докторську дисертацію на тему *“Становлення і розвиток документознавства в Україні (друга половина XX – початок XXI ст.)”*.

Науковий консультант – Войцехівська Ірина Нінелівна, доктор історичних наук, професор.

Офіційні опоненти – Коцур Анатолій Петрович, доктор історичних наук, професор; Папакін Георгій Володимирович, доктор історичних наук; Слободяник Михайло Семенович, доктор історичних наук, професор.

Дисертація є першим комплексним дослідженням історії становлення й розвитку документознавства, документознавчої освіти в Україні. На підставі джерельної та історіографічної бази реконструйовано перебіг історичних подій, що визначили напрями й основні тенденції еволюції документознавства як складної наукової структури. Розкрито зміст пізнавальних процесів, особливості розвитку науки. Проаналізовано діяльність документознавчих наукових центрів України, висвітлено становлення фахової періодики, системи підготовки професійних кадрів у вищій школі, специфіку розвитку документознавства як наукової спеціальності. Досліджено сутність класичного документознавства та документології. Висвітлено основні наукові напрями сучасного документознавства, визначено перспективи розвитку.

У Державній академії керівних кадрів культури і мистецтв

Дубова Світлана Володимирівна захистила кандидатську дисертацію на тему *“Підготовка документознавців для сфери державного управління в Україні (1995-2008 рр.)”*.

Науковий керівник – Матвієнко Оксана Володимирівна, доктор педагогічних наук, професор.

Офіційні опоненти – Щербак Микола Григорович, доктор історичних наук, професор; Палеха Юрій Іванович, кандидат історичних наук, доцент.

У дисертації досліджено історичні передумови виникнення документознавчої освіти і показано, що її розвиток для державного управління безпосередньо пов'язаний із державотворчими процесами та розвитком документознавчої науки. Узагальнено і систематизовано потік наукових публікацій з проблем підготовки документознавців, виділені та обгрунтовані основні етапи наукових досліджень документознавчої освіти в Україні.

Уперше формалізовано зміни у підготовці документознавців шляхом аналізу навчальних планів підготовки фахівців з 1997 по 2008 рік та встановлено хронологічний порядок введення спеціальності у ВНЗ України у досліджуваний період. Уточнено зміст діяльності документознавців у сфері державного управління. Обгрунтовано характеристики тематичного Інтернет-порталу з документознавства та запропоновано його теоретично обгрунтовану структурну схему.

Уперше обгрунтовано концептуальні засади підготовки документознавців для сфери державного управління, які базуються на положеннях про взаємозв'язок у змісті підготовки фахівців предметних галузей “Документознавство” та “Державне управління”.

Збанацька Оксана Миколаївна захистила кандидатську дисертацію на тему “*Архівні інформаційно-пошукові системи: розширення пошукових можливостей (1991-2008 рр.)*”.

Науковий керівник – Слободяник Михайло Семенович, доктор історичних наук, професор.

Офіційні опоненти – Папакін Георгій Володимирович, доктор історичних наук; Яценко Олег Миколайович, кандидат історичних наук.

Дисертацію присвячено дослідженню архівних інформаційно-пошукових систем та розширенню їхніх пошукових можливостей за рахунок удосконалення інформаційно-пошукових мов.

Проаналізовано стан вивчення окремих компонентів архівних інформаційно-пошукових систем та джерельну базу дослідження. Обгрунтовано теоретико-методологічні засади, уточнено понятійний апарат. Здійснено типологізацію інформаційно-пошукових мов у контексті архівних інформаційно-пошукових систем. Досліджено еволюцію основних типів інформаційно-пошукових мов та виявлено їхні характерні особливості. Окреслено завдання архівних установ щодо розширення пошукових можливостей архівних інформаційно-пошукових систем в умовах інформатизації. Побудовано модель інформаційно-пошукової мови ключових слів, предметизаційної, класифікаційної та дескрипторної мов і здійснено їхній порівняльний аналіз. Проведено експериментальну перевірку ефективності дескрипторної інформаційно-пошукової мови. Запропоновано впровадити комплекс інформаційно-пошукових мов, термінологічною основою яких стануть макро-, міді-, міні- та мікротезауруси.

2010 року відбувся захист низки дисертацій за спеціальністю **27.00.03** – книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство

У Національній бібліотеці України імені В.І. Вернадського

Захарова Наталія Борисівна захистила кандидатську дисертацію на тему “*Культурно-просвітницька діяльність Національної бібліотеки України імені В.І.Вернадського (1918-2008)*”.

Науковий керівник – Горовий Валерій Микитович, доктор історичних наук.

Офіційні опоненти – Новальська Тетяна Василівна, доктор історичних наук, професор; Зубкова Наталія Михайлівна, кандидат історичних наук, старший науковий співробітник.

У дисертації обґрунтовано необхідність осмислення й розкриття ролі бібліотек у культурно-просвітницькій діяльності, що є актуальним завданням бібліотекознавства в період розвитку українського суспільства, коли відбувається становлення основних засад нової парадигми національно-культурного розвитку України. Досліджено досвід культурно-просвітницької діяльності Національної бібліотеки України імені В.І.Вернадського, призначеної у бібліотечній сфері вирішувати завдання духовного розвитку українського суспільства. Узагальнено історію створення, становлення та розвитку культурно-просвітницької діяльності в національній бібліотеці, трансформація культурно-масової роботи у культурно-просвітницьку, а згодом і в культурно-інформаційну. Встановлено основні чинники розвитку культурно-просвітницької діяльності НБУВ на різних етапах її існування, визначено зміст цієї діяльності в контексті історії України та бібліотечної справи. Охарактеризовано основні періоди становлення та розвитку культурно-просвітницької діяльності Бібліотеки та їхні особливості. Проаналізовано основні форми та методи цього важливого напрямку діяльності, їхню еволюцію відповідно до запитів суспільства. Визначено роль культурно-просвітницької діяльності сучасної бібліотеки у вирішенні проблеми ефективного використання нагромаджених під час історичного розвитку людства знань та інформаційних ресурсів.

У Харківській державній академії культури

Дурсєва Тетяна Анатоліївна захистила кандидатську дисертацію на тему *“Адаптація комунікаційних технологій до бібліотечної діяльності в умовах інформаційного суспільства”*.

Науковий керівник – Давидова Ірина Олександрівна, доктор наук із соціальних комунікацій, доцент.

Офіційні опоненти – Асєєв Георгій Георгійович, доктор технічних наук, професор; Матусевич Вікторія Володимирівна, кандидат історичних наук.

Дисертацію присвячено розробці теоретико-методологічних засад адаптації комунікаційних технологій до бібліотечно-інформаційної діяльності в умовах формування інформаційного суспільства. Визначено специфіку комунікаційних технологій, що відбивають певні етапи розвитку системи соціальних комунікацій: документальний, інформаційний, когнітивний. Проведено аналіз використання комунікаційних технологій у бібліотечно-інформаційній діяльності України, визначено їхнє місце у структурі технологій інформаційного суспільства. Здійснено порівняльний аналіз комунікаційних технологій, виявлено напрями модернізації технологічного компонента професійної свідомості бібліотекаря з урахуванням стану та тенденцій розвитку комунікаційних технологій у бібліотечно-інформаційній сфері. Запропоновано концепцію адаптації комунікаційних технологій до бібліотечно-інформаційної сфери.

Коваленко Ірина Павлівна захистила кандидатську дисертацію на тему *“Комунікаційні засоби формування правової культури бібліотечних фахівців”*.

Науковий керівник – Соляник Алла Анатоліївна, доктор педагогічних наук, професор.

Офіційні опоненти – Петрова Людмила Григорівна, доктор педагогічних наук, професор; Пасмор Надія Петрівна, кандидат педагогічних наук.

Дисертацію присвячено розробленню теоретико-методичних засад формування правової культури фахівців бібліотечно-інформаційної сфери. Розкрито зміст та структуру правової культури як сукупність когнітивного, аксіологічного, діяльнісного компонентів, визначено специфічні особливості професійної складової правової культури бібліотечних фахівців, запропоновано систему комунікаційних засобів її формування. На основі соціологічного дослідження проаналізовано сучасний стан правової культури бібліотечних фахівців. Окреслено шляхи вдосконалення формування правової культури бібліотечних фахівців на основі системи документноресурсних, інформаційно-сервісних, організаційно-управлінських комунікаційних засобів.

Мухамедяров Наїль Нариманович захистив кандидатську дисертацію на тему *“Бібліотека як соціально-комунікаційний центр формування здорового способу життя”*.

Науковий керівник – Давидова Ірина Олександрівна, доктор наук із соціальних комунікацій, доцент.

Офіційні опоненти – Петрова Людмила Григорівна, доктор педагогічних наук, професор; Павлуша Тетяна Петрівна, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник.

Дисертацію присвячено розробці теоретичних та організаційно-методичних засад функціонування бібліотеки як соціально-комунікаційного центру формування здорового способу життя.

Доведено залежність діяльності бібліотеки як соціально-комунікаційного центру формування здорового способу життя від рівня організації соціально-комунікаційного простору, специфіки інформаційних потреб користувачів. Обґрунтовано принципові засади формування цілісної системи бібліотечно-інформаційного забезпечення здорового способу життя в соціально-комунікаційній практиці. З'ясовано особливості внутрішньобібліотечної та міжбібліотечної комунікаційної взаємодії. Соціальне партнерство розглянуто як інноваційний напрям взаємодії бібліотеки в соціально-комунікаційному просторі здорового способу життя. Виявлено напрями інтеграції бібліотечного сервісу до єдиної інформаційно-комунікаційної системи формування здорового способу життя.

Підготувала О.А. Політова.